

Л. М. Зілковська

кандидат юридичних наук, доцент, заступник декана
економіко-правового факультету Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

СПВІДНОШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ І СІМЕЙНО-ПРАВОВИХ НОРМ ЩОДО УТРИМАННЯ ДИТИНИ

Право дитини на сім'ю складається з двох складових — права на утримання і проживання і права на виховання, причому матеріальна складова права дитини на сім'ю має велике значення, враховуючи потреби дитини у фізичному, духовному та моральному становленні, підготовці її до самостійного життя.

Конституція України проголошує обов'язок батьків щодо утримання дітей до їх повноліття (ст. 51), а також покладає на державу обов'язок з утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (ст. 52). Таким чином, Конституція України проголошує тільки матеріальну сторону перебування дитини в сім'ї (утримання), а на державу покладає обов'язки як з утримання, так і з виховання дітей, які мають статус дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, і, на жаль, не містить положення про необхідність забезпечення кожній дитині сімейного виховання.

Незважаючи на відсутність нормативного закріплення в Конституції України права дитини на проживання та виховання в сім'ї, статті СК України безпосередньо або опосередковано пронизані ідеєю необхідності забезпечення кожної дитини сім'єю.

Так, згідно з ч. 2 ст. 1 СК України його завданням є регулювання сімейних відносин з метою: зміцнення сім'ї як соціального інституту і як союзу конкретних осіб; утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї; побудови сімейних відносин на паритетних засадах, на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки; забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного та фізичного розвитку.

У ч. 3, 4 ст. 5 СК України проголошено, що держава забезпечує пріоритет сімейного виховання дитини і бере під свою

охорону кожну дитину-сироту і дитину, позбавлену батьківського піклування. А про утримання дитини її батьками в СК України йдеться тільки в контексті позбавлення батьківських прав, окремого проживання батьків і дітей (ч. 2 ст. 166 та ін. СК України).

Таким чином, у СК України не йдеться про спільне утримання дитини матір'ю і батьком, які проживають однією сім'єю. Хоча спільне утримання дитини матір'ю і батьком є їх обов'язком і може проявлятися як у спільному проживанні, так і в наданні одним із батьків систематичної допомоги в утриманні дитини, незалежно від добровільності або примусовості, а також незважаючи навіть на усиновлення дитини, щодо якої призначені аліменти. Чого не скажеш про виховання. Відомо, що забезпечити належне виховання можливо, як правило, лише проживаючи з дитиною однією сім'єю. Спільне виховання полягає в проживанні дитини з матір'ю і батьком, в регулярному спілкуванні з дитиною, прояві щодо неї батьківської турботи та уваги.

Тобто, конституційний принцип обов'язку батьків утримувати дітей в СК України врахований частково, тільки щодо утримання дітей у разі окремого з ними проживання.

Відзначимо, що на відсутність законодавчого закріплення пріоритету сімейного виховання звертала увагу й І. В. Жилінкова [1, с. 29]. Вважаємо, що її висновок про логічність закріплення пріоритету сімейного виховання дітей серед основних засад регулювання сімейних відносин у ст. 7 СК України має бути почутий законодавцем. Тим більше, що зараз це є вкрай доречним з огляду на напрацювання Конституційною Комісією пропозицій щодо змін до Конституції України [2].

До цього також додамо, що хоча в СК України дещо деталізуються конституційні принципи сімейних відносин, водночас не згадується про принцип пріоритетності сімейного проживання та виховання дитини. На нашу думку, право дитини жити і виховуватися в сім'ї має бути закріплено і в задачах СК України як мета регулювання сімейних відносин і як загальні засади, на яких ґрунтується регулювання сімейних відносин.

Література

1. Сімейний кодекс України : Науково-практичний коментар / за ред. І. В. Жилінкової. — Х. : Ксилон, 2008. — 855 с.
2. Про Конституційну Комісію : Указ Президента України від 3 березня 2015 р. № 119/2015 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ВРУ. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/119/2015>